

Bærekraftig forretningsdrift - åpenhetsloven

TKS Agri har siden 1930 levert produkter til landbruket og andre sektorer, og er i dag en ledende produsent innen utstyr for lagring, håndtering, transport og tildeling av grovfôr for husdyrprodusenter. Fra å ha vært en bedrift basert på lokale kunder og leverandører, finner man i dag selskapets kunder og leverandører over hele verden. Dette stiller nye krav til TKS Agri i forhold til bedriftens samfunnsansvar.

Formålet med dette dokumentet er todelt. Dels skal dokumentet beskrive selskapets interne retningslinjer og prosedyrer for implementering og håndtering av åpenhetsloven. I tillegg skal dokumentet vise resultatene av den seneste *aktsomhetsvurderingen*, jfr. åpenhetsloven § 5.

Bærekraftig forretningspraksis og etisk handel

TKS Agri har lenge hatt strenge krav til forretningsmoral, noe som har vært innarbeidet i selskapets styringssystem og etiske retningslinjer: «Bedriften stiller høye krav til redelighet og forretningsmoral både internt og eksternt i inn- og utland» (fra *Etiske retningslinjer/GDPR*, avsnittet «Taushetsplikt, etikk og integritet»). TKS Agris mål er å skape verdier for eierne så vel som samfunnet rundt, samtidig som selskapet bidrar positivt til miljøet og de sosiale omgivelsene. Dette representerer for TKS Agri bærekraftig verdiskapning.

TKS Agri benytter en mengde ulike innsatsfaktorer i sine produkter, deriblant elektrodeler, produkter av jern og stål, gummibelter, reimer og stropper, kjeder, kjedehjul, girhjul og lager, diverse kabler, strømskinner m.m. Selv om de fleste av selskapets leverandører holder til i Norge og Vest-Europa, baserer mange av leverandørene sine produkter på råvarer fra andre deler av verden.

For TKS Agri er det viktig å sikre at alle innsatsfaktorene i bedriftens virksomhet kommer fra leverandører som opererer i tråd med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Åpenhetsloven

Åpenhetsloven trådte i kraft 1. juli 2022. Lovens formål er å «fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og tjenester» (åpenhetsloven § 1). Virkemiddelet for å oppnå dette er først og fremst gjennom økt transparens rundt norske bedrifters valg av leverandører og forretningspartnere.

Loven pålegger de av norske virksomheter som kommer inn under loven å foreta regelmessige *aktsomhetsvurderinger* av sine leverandører og leverandørkjeder i tråd med OECDs retningslinjer (åpenhetsloven § 4). Dette innebærer for bedriften å innarbeide ansvarlighet gjennom interne retningslinjer og prosedyrer, dernest jevnlig å kartlegge sine leverandørkjeder og forretningspartnere. Selve aktsomhetsvurderingen gjøres ved å foreta en vurdering av hvorvidt en bedrift i en av leverandørkjedene ikke lever opp til kravet om

anstendige arbeidsforhold for sine arbeidere eller ikke opptrer i tråd med grunnleggende menneskerettigheter. Basert på denne aktsomhetsvurderingen skal bedriften iverksette «egne tiltak for å stanse, forebygge eller begrense negative konsekvenser» (jfr. åpenhetsloven § 4 c).

Loven pålegger i tillegg bedriftene å offentliggjøre en redegjørelse av aktsomhetsvurderingen som er foretatt (jfr. åpenhetsloven § 5). Denne redegjørelsen skal offentliggjøres senest 30. juni hvert år. I tillegg har enhver ved skriftlig forespørsel rett på informasjon fra virksomheten rundt åpenhetsloven, dog innenfor visse rammer (jfr. åpenhetsloven § 6).

Gjennomføringen av aktsomhetsvurderinger i TKS Agri AS

Det er et viktig prinsipp for TKS Agri at både bedriften selv samt leverandører, underleverandører og forretningspartnere driver sin virksomhet uten at dette går på bekostning av grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. TKS Agri har i tillegg valgt å inkludere miljø og antikorrupsjon i sin aktsomhetsvurdering.

Daglig leder har det overordnede ansvaret for at organisasjonen utøver nødvendige aktsomhetsvurderinger. Et særlig ansvar ligger imidlertid hos bedriftens innkjøps sjef, som gjennomfører nødvendige aktsomhetsvurderinger i forbindelse med bl.a. valg av råvarer og valg av leverandør.

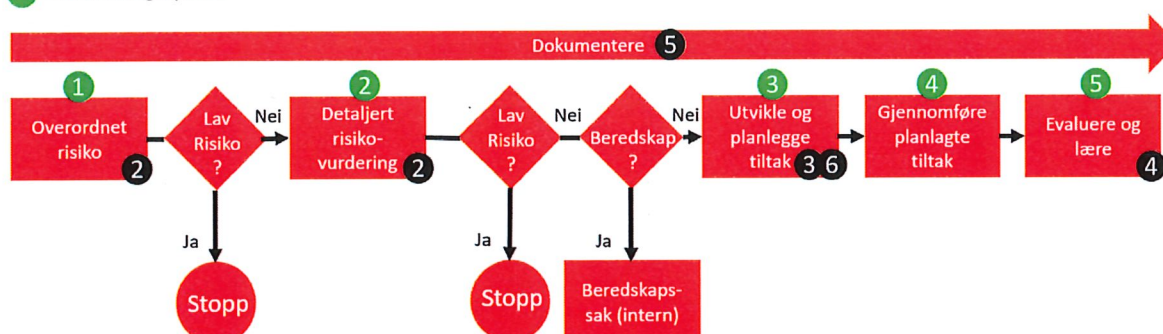
Blant andre roller og avdelinger som berøres hører bedriftens utviklingsavdeling i sitt valg av råvarer og materialer til nye produkter, og bedriftens daglige leder og forretningsutviklere i valget av nye forretningsområder og f.eks. ved beslutninger om etablering av virksomhet i andre land.

Fremgangsmåte og prosess i TKS Agri AS

Proessen i TKS Agri kan framstilles slik:

TKS Agri – Prosess for aktsomhetsvurdering

- = trinn i OECDs modell for aktsomhetsvurdering
- = trinn i TKS Agris prosess

Figur 1 TKS Agris aktsomhetsvurdering

Figur 1 illustrer hvordan aktsomhetsvurderingen gjennomføres i TKS Agri og hvordan de ulike oppgavene er relatert til de ulike trinnene beskrevet i OECDs retningslinjer.

- 1 I første trinn gjøres en overordnet risikovurdering basert på leverandørens hjemland og varenes opprinnelsesland. Statistikk for begge finnes tilgjengelig i TKS Agris ERP-system. Basert på dette identifiseres et antall leverandører fra såkalte «risikoland» som vurderes nærmere i trinn 2. De øvrige leverandørene går man ikke videre med i prosessen.
- 2 For leverandører som opererer i eller har varer som stammer fra risikoland gjør man i neste steg en mer detaljert vurdering. I noen tilfeller vil man kunne innhente tilstrekkelig informasjon gjennom offentlig tilgjengelige kilder, så som leverandørens hjemmesider. I andre tilfeller, der dette ikke finnes, vil man være nødt til å innhente informasjon direkte fra leverandøren. Til dette benytter TKS Agri et spørreskjema som leverandøren bes å fylle ut.

Etter at man har innhentet tilstrekkelig informasjon vil man ha et grunnlag for å vurdere om leverandøren får status «lav risiko» eller «høy risiko». I særskilte tilfeller der risikoen er ansett som spesielt høy, vil man opprette en beredskapssak. I normale tilfeller med høy risiko vil imidlertid leverandøren gå videre til steg 3 i prosessen.

- 3 I dette steget utarbeides og planlegges tiltak for å redusere risikoen som er avdekket i steg 2. Alternative tiltak kan være endringer i kontrakter eller tiltak som stanser eller reduserer negativ påvirkning. Det vil i disse tilfellene bli satt opp en tiltaksplan.
- 4 I fjerde steg gjennomføres tiltakene som er besluttet. Tiltakene dokumenteres slik at man lett kan følge dette opp senere.
- 5 I siste steg gjøres en evaluering av prosessen. Hovedformålet med evalueringen er først og fremst læring: Har tiltakene man har iverksatt redusert den aktuelle risikoen? Har man iverksatt adekvate tiltak? Hvordan kan man unngå denne risikoen ved valg av leverandører og forretningspartnere i framtiden? Til denne evalueringen gjennomfører man egne evalueringsmøter.

Vurdering av risiko

I vurderingen av risiko anvender TKS Agri anerkjente kilder innenfor de ulike risikoområdene. Hver av disse kildene oppdaterer sine analyser årlig, og disse endringene blir tatt med i TKS Agris egen risikovurdering.

Tabell 1 viser hvilke kilder som er valgt:

Tema	Kilde	Måler
Menneskerettigheter	Freedom House	Måler politisk frihet og individets frihet. Bl.a. politisk mangfold, ytringsfrihet, rettferdig rettsvesen og at det ikke er økonomisk undertrykkelse
Anstendige arbeidsforhold	International Trade Union Confederation	Oppsummerer data fra fagforeninger internasjonalt om hvordan det er å være arbeidstager i det enkelte land. Måler bl.a. retten til å etablere og tiltre fagforeninger, retten til kollektive forhandlinger og retten til å streike.
Miljø	Environmental Performance Index (EPI)	Måler miljøprestasjonen til et lands politikk: Miljøhelse (40%): Forurensning i luft, vann og forurensning fra tungmetaller Økosystem (60%): Biodiversitet, avskoging, fiskeri, kloakkhåndtering, klimagassutslipp og utslipp av nitrogen fra landbruket.
Antikorrupsjon	Transperency International	Måler graden av korrupsjon i offentlig sektor i et land basert på 12 ekspertvurderinger fra ulike institusjoner og 16 ulike meningsmålinger.

Tabell 1 Kilder for vurdering av risiko

Innenfor hvert av risikoområdene er det gjort en poengsetting av landene. **Tabell 2** viser grenseverdiene TKS Agri har lagt seg på:

Kilde	Grenseverdi	Forklaring
Freedom House	Minimum 35	Land med poeng under 35 anses ufrie. Land med poeng over 35 er delvis eller helt frie.
International Trade Union Confederation	Minimum 60	Poeng over 60 har fargene oransje, gul eller grønn. Rød og mørkerød er ikke akseptert
Environmental Performance Index (EPI)	Minimum 50	Poengskalaen er rangert fra rødt til grønt per land i et verdenskart. Rødt går fra 0 til 50.
Transperency International	Minimum 50	Land med poeng under 50 oppfattes som mer korrupte.

Tabell 2 Grenseverdier for risiko

Leverandører fra land under grenseverdiene eller som har produkter hvis opprinnelsesland er under grenseverdiene anses å ha «høy risiko».

Risikovurdering av leverandører og forretningspartnere per juni 2023

Tabell 3 gir en oversikt over hjemlandet til TKS Agris leverandører og forretningspartnere i perioden juni 2022 til mai 2023. Det totale antallet aktører er 394 fordelt på 18 land. Kun ett av disse landene er definert som «risikoland», Kina, og kun én av leverandørene er fra dette landet.

Tabellen viser kun hjemlandet til nærmeste leverandør/forretningspartner og gir ikke noen informasjon om varenes opprinnelsesland.

Antall	Land
328	NORGE
14	TYSKLAND
14	ITALIA
10	SVERIGE
9	DANMARK
4	NEDERLAND
2	FINLAND, unntatt Åland
2	STORBRITANNIA
2	PORTUGAL
1	ØSTERRIKE
1	SVEITS
1	KINA
1	SPANIA
1	FRANKRIKE
1	JAPAN
1	LITAUEN
1	USA
1	FÆRØYENE
394	18

Tabell 3 Hjemlandet til TKS Agris leverandører og forretningspartnere juni 2022 - mai 2023

TKS Agris ERP-system gir en oversikt over opprinnelsesland til om lag 25% av innsatsfaktorene som er kjøpt i den aktuelle perioden. Som vist i **Tabell 4** er det registrert varer fra totalt 21 land, hvorav det største i antall enheter er fra Tyskland:

Antall	Land
115 185	TYSKLAND
29 163	NORGE
14 868	NEDERLAND
10 510	SVERIGE
10 018	ITALIA
8 522	STORBRITANNIA
5 102	FRANKRIKE
4 942	TSJEKKIA
4 580	KINA
2 158	TAIWAN
1 837	ROMANIA
627	JAPAN
420	MALAYSIA
400	VIETNAM
302	SPANIA
300	DANMARK
215	FINLAND
66	INDONESIA
50	TUNISIA
40	LITAUEN
20	SVEITS
209 325	21

Tabell 4 Opprinnelsesland til råvarer kjøpt inn av TKS Agri i perioden juni 2022 – mai 2023

Foruten Kina kom det varer fra ytterligere seks land som defineres som risikoland: Taiwan, Romania, Malaysia, Vietnam, Indonesia og Tunisia.

Som vist i **Tabell 5** ligger samtlige av disse landene under grenseverdien for korrupsjon, fem ligger under grenseverdien for miljø og noen av disse også under grenseverdiene for anstendige arbeidsforhold og menneskerettigheter.

	Menneskerettigheter	Anstendige arbeidsforhold	Miljø	Antikorupsjon
Kina	x	x	x	x
Taiwan				x
Romania				x
Malaysia		x	x	x
Vietnam	x		x	x
Indonesia		x	x	x
Tunisia			x	x

Tabell 5 Risikoområder per land, der «X» indikerer at landet er under definert grenseverdi

Totalt stammer 9.511 enheter fra landene i **Tabell 5** av totalt 209.325 innkjøpte enheter. Dette utgjør i underkant av 5% av innkjøpte enheter i perioden juni 2022 – mai 2023. Typiske varer fra disse landene er stålplater, ethernet-kabler, fotoceller, batterier, trafoer, motorer og sensorer.

Varene fra disse risikolandene har TKS Agri kjøpt fra 15 ulike leverandører som har sitt tilholdssted i følgende land:

Nasjonalitet leverandør	Antall
Norge	11
Kina	1
Tyskland	1
Italia	1
Nederland	1
	15

Tabell 6 Antallet leverandører der TKS Agri har kjøpt varer fra og som har sin opprinnelse i et risikoland

Elleve av disse leverandørene har tilholdssted i Norge. Vi har gjennomgått dokumentasjonen til hver av disse selskapene via deres hjemmesider, og ni av disse har foretatt en relativt grundig risikovurdering i tråd med OECDs retningslinjer. De resterende to har ikke gjort dette, da disse selskapene ikke faller inn under åpenhetsloven. Disse vil derfor bli gjenstand for en grundigere vurdering av TKS Agri.

Når det gjelder de fem utenlandske leverandørene utgjør disse tilsammen 917 innkjøpte enheter til en verdi av NOK 359.683,-. Dette utgjør kun 0,4% av det totale antallet innkjøpte enheter. Vi bedømmer andelen varer fra disse leverandørene som for liten til at vi gjør en mer omfattende risikovurdering nå.

Vi konkluderer derfor med at risikoen for at varer og tjenester kjøpt i perioden juni 2022 – mai 2023 kommer i konflikt med prinsippene som er lagt til grunn for TKS Agris aktsomhetsvurdering framstår som liten, men kommer likevel til å iverksette tiltak for å kartlegge risikoen ytterligere.

Videre tiltak

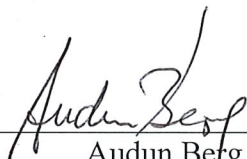
TKS Agri har gjort et godt stykke arbeid i forhold til implementeringen av åpenhetsloven og OECDs retningslinjer i organisasjonen, og det er nå satt opp verktøy for å håndtere aktsomhetsvurderingene som fra og med 2023 vil bli revidert årlig. Bedriften er likevel i en startfase i dette arbeidet, og det vil naturlig nok bli gjort ytterligere justeringer og tillempninger i månedene som kommer.

Ett av tiltakene vil være å skaffe bedre oversikt over opprinnelsesland til så stor del av innkjøpte råvarer som mulig. I dag er dette kun kartlagt for 25% av varene, og bedriften har en ambisjon om å øke dette tallet.

Vi vil også gjøre en grundigere risikovurdering av to av våre norske leverandører hvor vi har kjøpt varer fra risikoland i tillegg til at vi vil se nærmere på noen av våre utenlandske leverandører.

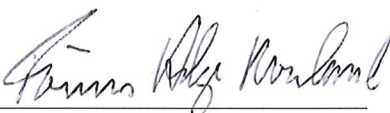
Kverneland den 21. juni 2023

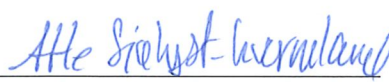
Styret i TKS Agri AS

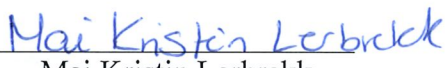

Audun Berg
styreleder

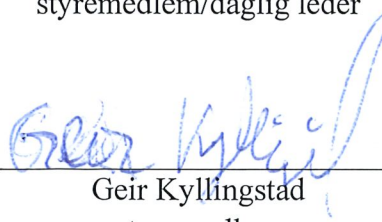

Kjetil Eia
nestleder

Thomas Kverneland
styremedlem

Tønnes Helge Kverneland
styremedlem

Atle Sjølyst-Kverneland
styremedlem/daglig leder

Mai Kristin Lerbrekk
styremedlem

Geir Kyllingstad
styremedlem